

TEMA BROJA

Kako stati na kraj korupciji, jednoj od glavnih prepreka za efikasan put pridruživanja Evropskoj uniji

INTERVJU

Primož Vehar, glavni pravni savjetnik za harmonizaciju zakonodavstva u Savjetodavnom centru za pravna i ekonomska pitanja u Beogradu (PLAC)

ANALIZA

Zašto u pregovorima o stabilizaciji i pridruživanju sa EU poljoprivreda zauzima jedno od najvažnijih mjesta

UVODNIK

Autori najnovijeg izvještaja Komiteta Ministara Savjeta Evrope dobro su primijetili da neke od ključnih reformi u Crnoj Gori čekaju na – referendum. Poslije toga će čekati na novi ustav, radi institucionalizovanja krupnih promjena neophodnih crnogorskom društvu, među kojima je jedna od najvažnijih utiranje puta za nezavisno sudstvo. Prvi korak je izmjena načina biranja sudija, sa ciljem da o tome ko će u Crnoj Gori dijeliti pravdu više ne odlučuju političari, već same sudije. Sudstvo, nezavisno od politike i raznih drugih interesnih lobija, dovodi i do profesionalnijeg tužilaštva, a to skupa znači ulazak Crne Gore u polje pravne sigurnosti, što je jedan od preduslova za efikasniju borbu protiv korupcije. Korupcija u Crnoj Gori, kao i put za njeno prevazilaženje, jedna je od tema februarskog EIC Biltena, koja će jasno predočiti koliko je malo pažnje država do sada posvećivala ispravljanju svojih najtežih mana. Kako se to odražava na Crnu Goru, možda je najbolje objasnio američki ambasador u Srbiji i Crnoj Gori Michael Polt, govoreći da je često u situaciji da američkim investitorima objašnjava kakvi su uslovi za investiranje u Srbiji i Crnoj Gori te da im mora reći da postoje određeni rizici, ali i da onaj ko je spreman da rizikuje može i da dobije. I sam Polt, čiji je cilj da u zemlju u kojoj službuje dovede američki kapital, vjerovatno bi više volio da može da kaže: Gospodo, Crna Gora je jedna mala, sredena država. Vaš kapital će biti na sigurnom. Ovako, mora da pomene "određene rizike", što praktično znači: Dobro razmislite, ja ne odgovaram ako uđete u neplanirane troškove. Prevedeno, nakon referenduma Crnu Goru čeka još sudbonosnih bitaka, od kojih su neke već davno morale biti dobijene. N.R.

ZBOG NESARADNJE SA SUDOM U HAGU EVROPSKA UNIJA BLIZU DA PREKINE PREGOVORE O STABILIZACIJI I PRIDRUŽIVANJU

Crna Gora plaća tuđe grijehove

Novih rokova više nema – ukoliko Srbija ne ostvari potpunu saradnju sa sudom u Hagu do ponedjeljka 27. februara skoro potpuno je izvjesno da će Savjet ministara Evropske unije donijeti odluku o prekidu pregovora o stabilizaciji i pridruživanju. To je najavio evropski komesar za proširenje **Olli Rehn** prošlog četvrtka govoreći pred Spoljnopolitičkim odborom Evropskog parlamenta, dok je istovremeno u Beogradu završavana druga runda tehničkih pregovora između eksperata EK i Crne Gore i Srbije.

"Važno je da naponi Srbije dovedu do pune saradnje, bez odlaganja. To treba da dovede do hapšenja i izručenja **Ratka Mladića**", rekao je Ren.

Ponovo je Crna Gora došla u situaciju da ispašta zbog grijehova veće članice državne zajednice, ukoliko šef diplomatije državne zajednice **Vuk Drašković**, kako je najavio, ne uspije da ubijedi ministre EU da Beogradu još jednom pogledaju kroz prste.

Odmah se oglasio i zamjenik šefa diplomatije SGC **Predrag Bošković** poručujući da Crna Gora neće snositi posljedice nesaradnje sa Hagom kada je riječ o evropskim integracijama, ako na referendumu izglasa nezavisnost i izađe iz zajednice sa Srbijom.

"Veoma je bitno da Crna Gora nastavi sa ispunjavanjem onoga što je konkretizovano sa Evropskom komisijom, odnosno da tehnički pregovori idu dinamikom kako je to i definisano", kazao je Bošković.

Istog dana kada je evropski komesar najavio očekivano, uspješno je završena druga runda tehničkih pregovora posvećena

osnivanju preduzeća, uslugama, protoku kapitala, usklađivanju zakonodavstva, politici konkurencije i utvrđivanju članova slobodnog protoka roba, kao i o politici saradnje. Na dnevnom redu su bile i javne nabavke, dok su se pregovori o robnim listima za industrijske i poljoprivredne proizvode vodili odvojeno.

Ministarka za evropske integracije Crne Gore **Gordana Đurović** rekla je da se, u skladu sa modelom dvostrukog kolosjeka, i dalje "snažno afirmise pregovarački kapacitet država članica".

U ime EU, pregovore je vodio tim iz Direkcije za zapadni Balkan u Generalnom direktoratu za proširenje EU, koji predvodi **Therese Sobieski**.

Prethodno je u Vladi Crne Gore održano više radnih sastanaka u formi "Unaprijeđenog stalnog dijaloga", na kojima je razgovarano o unutrašnjem tržištu, politici zaštite konkurencije, saobraćaju, energetici, nuklearnoj bezbjednosti, informacionom društvu.

Uskoro EESK forum

Evropski ekonomski i socijalni komitet (European Economic and Social Committee – EESC) koji sve više učestvuje u pitanjima od interesa za zapadni Balkan okupljajući predstavnike različitih ekonomskih i društvenih faktora organizovanog civilnog društva, organizuje Forum civilnog društva zapadnog Balkana 27. i 28. marta u Briselu.

Forum će okupiti oko 200 učesnika, predstavnike zemalja zapadnog Balkana, članove EESK, predstavnike evropskog ekonomskog i socijalnog savjeta zemalja EU, evropskih institucija, diplomatski kor, međunarodne profesionalne i društvene asocijacije (poslodavci, sindikati, farmeri, potrošači) i

NVO-e iz zapadnog Balkana.

Ciljevi su da informišu predstavnike o odnosima zapadnog Balkana i EU, procijene stanje civilnog društva u regionu i da definišu zajedničke aktivnosti za 2006 – 2007. godinu.

Ovaj forum je jedna od aktivnosti Kontakt grupe za zapadni Balkan koju je EESK osnovao 2004. i podudara se sa pripremama studije "Stanje civilnog društva u zapadnom Balkanu", koja se sprovodi na zahtjev Evropske komisije. U kontekstu austrijskog predsjedavanja EU, forum predstavlja dio širih napora da se unaprijedi proces stabilizacije i asocijacije u regionu.

foto: VIJESTI

Piše: dr Judy Batt

Korupcija, organizovani kriminal, trgovina drogom i ljudskim bićima... Ista lista pritužbi se beskonačno ponavlja u svim oblicima komunikacije između EU i zemalja zapadnog Balkana. Zašto se čini da ovdje imamo znatno većih problema nego što smo imali sa zemljama centralne i istočne Evrope za vrijeme njihove tranzicije devedesetih godina?

Činjenica je da su zemlje centralne i istočne Evrope prošle kroz osjetljiv period nakon 1989. godine. Kolaps monopola koji je komunistička partija imala u domenu vlasti potresla je ove zemlje do temelja. Za kratak vremenski period, sva disciplina koja je postojala u administraciji i, što je najbitnije, u politici, nestala je. Tek otvorene granice omogućile su prolaz međunarodnim lancima kriminala. Ipak, za relativno kratko vrijeme, i ne bez pritiska od strane zabrinutih zapadnoevropskih susjeda, osnovni red je bio ponovo uspostavljen. Novoizabrane vlade u centralnoj i istočnoj Evropi započele su izgradnju legitimiteta i autoriteta državnih institucija na demokratskim osnovama. S druge strane, eksperiment masovne privatizacije koji je bio bez presedana u ovim slabo konsolidovanim državama otvorio je široke mogućnosti za pojavu korupcije. No, reforme su stalno napredovale, pokretane snažnom odlukom da se što prije uđe u Evropsku uniju. Vlade su se mijenjale, ali taj osnovni politički pravac je ostajao. Ovo je omogućilo razvoj profesionalnosti državne uprave, kao i nezavisnost policije i sudstva.

Nije dovoljna samo "evropska" orijentacija

Naravno, problem korupcije nikako nije jednom zauvijek riješen u centralnoj i istočnoj Evropi. Stare navike teško umiru. Za vrijeme komunizma, postojala je izreka "ako ne kradeš od države, kradeš od sopstvene porodice". Elitne grupe navikle su da misle kako im njihovo herojsko predvođenje naroda dozvoljava da same sebe širokogrudo nagrađuju iz državne kase. Taj mentalitet primjetan je i u periodu poslije 1989. godine. Slične ideje o prednosti

Stare navike teško umiru. Za vrijeme komunizma, postojala je izreka "ako ne kradeš od države, kradeš od sopstvene porodice". Elitne grupe navikle su da misle kako im njihovo herojsko predvođenje naroda dozvoljava da same sebe širokogrudo nagrađuju iz državne kase. Taj mentalitet primjetan je i u periodu poslije 1989. godine. Slične ideje o prednosti ličnih interesa javljaju se gdje god ne postoji demokratska odgovornost, gdje je vladavina prava slaba, gdje medijska nezavisnost od političkih struja nije čvrsto utemeljena, i gdje civilno društvo ne posjeduje dovoljno samopouzdanja

ličnih interesa javljaju se gdje god ne postoji demokratska odgovornost, gdje je vladavina prava slaba, gdje medijska nezavisnost od političkih struja nije čvrsto utemeljena, i gdje civilno društvo ne posjeduje dovoljno samopouzdanja. Kada jedan režim predugo ostane na vlasti, ti mehanizmi za kontrolu zloupotrebe moći oslabe. Čak ni "stare" demokratije nijesu imune na korupciju.

U zemljama zapadnog Balkana suočavamo se ne samo sa tim standardnim "zuboboljama" postkomunističkih društava, već i sa nekim vanredno opasnim prijetnjama bezbjednosti, kako pokazuje ubistvo premijera Đinđića.

Ratovi devedesetih godina, u kombinaciji sa zapadnim sankcijama, doveli su do značajnog širenja ekonomskog kriminaliteta. Zemlje bivše Jugoslavije ne samo da nijesu uspjele da spriječe ove pojave, već su umnogome zavisile od njih. Crno tržište, "divlja" privatizacija, uzimanje reketa i krijumčarske mreže koje su probijale zid sankcija gotovo da su srasle sa strukturama političke moći. Pokazalo se da je nemoguće razmrsiti ove veze, jer još uvijek nije došlo do odlučnog raskida sa prošlošću i do stvarne smjene elita na vlasti. Stare elite su se "prepakovale" u demokrate, što je možda važan korak naprijed, ali ne i dovoljan da postigne stvarnu odgovornost i transparentnost. To se može dogoditi samo s pojavom novih političkih snaga, koje bi bile u stanju da razbiju dominaciju starih elita nad državom i da raspuste zakulisne mreže koje su pustile korijenje u starom poretku.

Evropske integracije mogu obezbijediti spoljašnji motor reformi i ograničiti moć elita – ali to neće postići ako ne postoje efikasni mehanizmi unutrašnje kontrole moći. Nije dovoljno da vlade samo proglase svoju "evropsku" orijentaciju. Nijedan program borbe protiv korupcije neće imati mnogo efekta ako ne postoji kredibilna domaća opozicija, nezavisni istraživački mediji i aktivno civilno društvo koji bi pozvali vladu na odgovornost. Režimu je potrebno mnogo političke hrabrosti da raskine sa naslijeđem iz prošlosti i da ponovo uspostavi integritet države. Ali da bi njihovi napori bili trajni i efikasni, moraju znati da su smjenjivi u slučaju neuspjeha u svakom trenutku.

Autorka je ugledna ekspertkinja za zapadni Balkan u pariskom Institutu za bezbjednosne studije Evropske unije (EUISS)

KAKO STATI NA KRAJ KORUPCIJI, JEDNOJ OD GLAVNIH PREPREKA ZA EFIKASAN PUT PRIDRUŽIVANJA EVROPSKOJ UNIJI

Prvo politička volja, pa veća ovlašćenja policiji

U posljednjih 10 godina, nijedan od iole značajnijih državnih funkcionera u Crnoj Gori nije osuđen za korupciju, iako istraživanja javnog mnjenja sprovedena u posljednje četiri godine govore da 80 – 90% građana korupciju smatra jednim od četiri najveća društvena problema.

Sama ta činjenica mogla je biti dovoljan razlog briselskoj administraciji da crnogorskim vlastima jasno stavi do znanja da se mora najozbiljnije uhvatiti u koštac s tim problemom, ako u dogledno vrijeme želi biti u društvu 25-orice.

U Studiji izvodljivosti i posljednjem izvještaju o napretku SCG, Evropska komisija je upozorila

Vladu Crne Gore da su korupcija, kao i pojave koje se mogu dovesti u vezu s njom, poput problema nezavisnog sudstva i nedovoljno transparentnih privatizacija, smetnja za dalje evropske korake.

U inoviranom Evropskom partnerstvu, usvojenom na sjednici Savjeta ministara, 30. januara 2006. godine, takođe se insistira na sprovođenju antikorupcijske strategije "osnivanjem organa nadležnog za njeno sprovođenje", te na potpunoj primjeni Zakona o konfliktu interesa.

Antikorupcijske mjere ispituju se u kontekstu Kopenhaških kriterijuma, na osnovu kojih se procjenjuje pripremljenost neke države za pridruživanje EU. Vlada Crne Gore

foto VIJESTI

Nebojša Medojević

usvojila je u julu prošle godine Program borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala. U tom dokumentu se navodi da "statistički podaci upućuju na zaključak da je riječ o vrlo malom broju prijavljenih, optuženih i osuđenih lica za krivična djela s elementima korupcije", ali i da "istraživanja javnog mnjenja, bez izuzetka, pokazuju da građani korupciju i organizovani kriminal smatraju vrlo izraženim".

Prema podacima Uprave za antikorupciju, u periodu 2001–2004. procesuirano je oko 500 prijava za krivična djela s elementima korupcije, od čega su za oko 10% donesene pravosnažne presude.

U okviru realizacije Vladinog programa, početkom decembra prošle godine formirana je Komisija za izradu Akcionog plana "Matrix" za sprovođenje programa borbe

ŠTO SU URADILI LITVANCIMA

Kao država čija je nacionalna strategija za borbu protiv korupcije dala, i još daje, dobre rezultate, u udžbenicima se najčešće navodi Litvanija, od prošle godine punopravna članica EU.

Litvanski parlament je januara 2002. godine usvojio Nacionalni program za borbu protiv korupcije, koji sadrži mjere koje treba sprovesti u periodu od sedam do deset godina.

Program se sastoji od tri glavna elementa – prevencija korupcije; istrage i prisile; edukacija javnosti. Pri tome je važno istaći da se sva tri elementa primjenjuju istovremeno.

Sve političke partije u toj državi u svojim programskim dokumentima posvetile su naročitu pažnju pitanjima korupcije. Parlament redovno dobija izvještaje od drugih institucija (npr. od carinske službe) i donosi rezolucije kojima obavezuje izvršnu vlast da primijeni određene antikorupcijske mjere.

U aktivnostima Vlade borba protiv korupcije zauzima značajno mjesto, a djelovanje je usmjereno na oblasti koje su najosjetljivije na korupciju, kao što su poreske službe, carina, javne nabavke, privatizacija i zdravstvena zaštita.

Litvanski mediji su dobro propratili ovu oblast, skrećući pažnju na najupečatljivije slučajeve korupcije, a često i sami razotkrivajući korumpirane funkcionere.

protiv korupcije i organizovanog kriminala.

Komisija je sastavljena od predstavnika ministarstava, tužilačke organizacije, sudskih organa, Uprave za sprečavanje pranja novca i predstavnika NVO, a na njenu inicijativu neposredno su uključeni i eksperti Savjeta Evrope.

Predsjednik te Komisije **Petko Spasojević**, koji je i načelnik odjeljenja za otkrivanje i suzbijanje privrednog kriminaliteta Uprave policije, kaže da je njen osnovni

zadatak da do 1. aprila napravi nacrt akcionog plana, koji će sadržati konkretne mjere i aktivnosti za resorna ministarstava, organe uprave i druge nadležne institucije, s jasno utvrđenim rokovima i dinamikom izvršavanja obaveza.

Međutim, lider Grupe za promjene **Nebojša Medojević** ističe da su aktivnosti Vlade i ove mješovite komisije "prazna priča".

Prema njegovom mišljenju, ustavna ograničenja i nedostatak

političke volje razlozi su što je u Crnoj Gori korupcija "endemska" pojava.

"Antikorupcijski zakoni u Crnoj Gori ne sadrže optimalna rješenja – zbog postojećeg ustava, koji je crnogorskim vlastodršcima i poslužio kao opravdanje da ne počnu borbu protiv korupcije. S važećim ustavom i mehanizmima koje propisuju zakoni ne možete voditi efikasnu borbu protiv korupcije. Kako će institucije koje su sada pri Vladi kontrolisati Vladu? Potrebno je odmah donijeti novi ustav koji će jasno definisati odnos tri vlasti. Mora se omogućiti osnivanje nezavisnih tijela – čija je kontrolna pozicija predviđena Ustavom – koja će vršiti nadzor nad sudstvom i, posebno, nad vladom", kaže Medojević.

U posljednjih nekoliko godina crnogorski parlament je usvojio niz antikorupcijskih zakona, kakvi su Zakon o javnim nabavkama, sprečavanju konflikta interesa, slobodnom pristupu informacijama, državnoj revizorskoj instituciji i sprečavanju pranja novca.

Većina institucija formiranih na osnovu tih zakona finansira se iz budžeta, ili su njihove nadležnosti veoma male. Tako se ingerencije Komisije za sprečavanje konflikta interesa svode na javno prozivanje funkcionera koji nijesu prijavili svoju imovinu.

Prema istraživanju javnog mnjenja koje je GZP uradila u januaru 2005, 53% građana ne vjeruje da se postojeća vlast može uspješno boriti protiv korupcije i kriminala, dok 26% misli da se vlast može uspješno obračunati sa ovom negativnom društvenom pojavom.

Pozivajući se na dijelove Vladinog Programa za borbu protiv kriminala i korupcije, Spasojević naglašava da uspjeh u borbi protiv tih pojava "zavisi od većeg broja činilaca, od kojih je najvažnija politička volja i odlučnost".

SUDSTVO – NAJBOLNIJA TAČKA

Nikola Bulatović

Sudstvo, kao što je opšte poznato, nije nezavisno. Direktno je pod kontrolom izvršne vlasti. U našim uslovima, sudije može da korumpira mafija, tajkuni i režim, koji je tu na prvom mjestu, kaže predsjednik Udruženja slobodnih pravnika **Nikola Bulatović**.

Na pitanje zbog čega tvrdi da sudstvo nije nezavisno, Bulatović odgovara pitanjima:

"Kako se zove kada se od strane režima sudiji dodijeli stan mimo oglasa, kada mu se kupi stan mimo procedure, kada plaća zakup stana dva ili tri eura, a tržišna zakupnina je 200 do 300 eura, kada mijenja stan u Bijelom Polju za stan u Vektri ili pod Goricom, u razmjeri 10:1?" Bulatović dodaje da potencira stambeno pitanje jer je ono egzistencijalno važno u crnogorskim uslovima.

skim uslovima.

Bulatović, međutim, ocjenjuje da je crnogorsko sudstvo u prosjeku manje korumpirano od mnogih drugih službi, naglašavajući da je veliki problem u tome što savjesne i poštene sudije, koje čine većinu, čute, a to ide u korist neodgovornim pojedincima u sudstvu.

Prema njegovim riječima, sudija se ne korumpira samo materijalnim sredstvima, nego i izborom neznavenih, nesposobnih i, posebno, poslušnih, koji braneći vlast – brane sebe.

Kao najočigledniji primjer korupcije u Crnoj Gori, Bulatović navodi tzv. "beskamatni kredit".

"Bez promjene vlasti u Crnoj Gori nema ni pomena o borbi protiv korupcije. Biće samo simulacija te borbe, uz formiranje raznih komisija, koje vode razni poslušnici. Normalno, neće biti konkretnih rezultata, što će pratiti porast ove negativne društvene pojave", prognozira je Bulatović.

U GZP-u smatraju da se u Crnoj Gori ne mogu primijeniti standardna iskustva.

Zato ta NVO predlaže da se nakon smjene vlasti prvo sprovede neka vrsta lustracije u institucijama kao što su tajna i javna policija, carina i finansijska policija, pri čemu posebnu pažnju treba obratiti na ljude uključene u sistem izdavanja dozvola za gradnju.

Prema istraživanjima GZP-a, korupcija je najraširenija u carini, finansijskoj policiji, državnom vrhu, Savjetu za privatizaciju, pravosuđu i policiji, dok su najmanje korumpirane institucije privatna preduzeća, banke i vojska.

Kao drugi neophodan korak, Medojević navodi obimne istrage i suđenja, "čime bi se građanima jasno poslala poruka da je korupcija krivično djelo".

Posljednji korak na tom putu je izgradnja institucionalnih mehanizama za sprečavanje nove korupcije u vlasti. Pod tim se, kaže Medojević, podrazumijeva ustavno ustanovljavanje nezavisnih specijalizovanih tijela i formiranje savjeta za nacionalni integritet. Savjet bi bio sastavljen od predstavnika partija, medijske zajednice, ombudsmana i državnog tužioca, a koordinisao bi sve antikorupcijske aktivnosti. Savjet bi imao svoje izvršno tijelo, zaduženo za permanentno praćenje transparentnosti određenih procesa.

Po mišljenju lidera GZP-a, mjere protiv korupcije trebalo bi da obuhvate i povećanje plata sudija i formiranje posebne jedinice za borbu protiv korupcije unutar MUP-a.

Jedno je sigurno: bilo tako što će vlast pokazati mnogo više volje za obračun s korupcijom, ili tako što će tu bolju liječiti njihova alternativa – tek, ako želi u EU, Crna Gora će morati da svede stepen korupcije na najmanju moguću mjeru.

TAJNI NADZOR NAJBOLJI METOD

Usvajanje Krivičnog zakonika, kojim je korupcija uvedena kao novo krivično djelo, smatra se najznačajnijim segmentom zakonodavnih aktivnosti u borbi protiv te pojave.

Prema Krivičnom zakoniku, pod pojmom korupcije se, između ostalog, podrazumijeva zloupotreba monopolističkog položaja, prouzrokovanje lažnog stečaja, zloupotreba ovlašćenja u privredi, lažni bilans, odavanje poslovne tajne, odavanje i korišćenje berzanske tajne, zloupotreba službenog položaja, protivzakonito posredovanje, primanje i davanje mita.

Međutim, Zakonik o krivičnom postupku, kao i brojni drugi zakoni, pokazće svoje loše strane kada se počne sa njegovom primjenom. **Petko Spasojević** kaže da njihova dosadašnja iskustva pokazuju da je klasičnu korupciju, koja se obavlja "u četiri oka", nemoguće otkriti bez primjene specijalnih istražnih sredstava ili, kako to definiše Zakonik o krivičnom postupku, mjera tajnog nadzora.

"To je ne samo naše iskustvo, već i pravilo na koje nam stalno ukazuju eksperti kriminalističkih službi zemalja u okruženju. Komisija će preporučiti izmjenu dijela zakonodavne regulative kako bismo u otkrivanju korupcije mogli primjenjivati mjere tajnog nadzora. One se sada mogu koristiti samo za krivična djela za koja se može izreći najmanja kazna zatvora od 10 godina, ili za krivična djela sa elementima organizovanog kriminala. S obzirom na to da u našem krivičnom zakonodavstvu nije precizno definisan pojam 'teško krivično djelo', to ima za posljedicu da se neka djela diskriminišu sa aspekta primjene tajnog nadzora. Ovo se posebno odnosi na krivična djela s elementima korupcije. Zato će najvjerovatnije biti predloženo ili spuštanje cenzusa za primjenu mjera tajnog nadzora, ili definisanje kataloga krivičnih djela kod kojih se one mogu primijeniti", navodi Spasojević.

Potvrda za to su i istraživanja međunarodne nevladine organizacije "Transparency International", koja se smatraju najrelevantnijim pokazateljem rasprostranjenosti korupcije u nekoj državi, iako nemaju direktne veze sa evropskim integracijama.

"Stare" države članice EU, na skali od deset do jedan, najčešće imaju indeks korupcije između 8 i 10.

Tako je prošle godine u Finskoj ovaj indeks iznosio 9,5; u Švedskoj 9,2; u Holandiji 8, 6; a u Sloveniji, kao novoj članici EU – 6, 1. U Hrvatskoj, koja je kandidat za punopravno članstvo u EU, indeks korupcije je prošle godine bio 3, 4.

Sa indeksom korupcije od 2, 8, SCG je prošle godine bila u društvu Moldavije, Mozambika i Alžira. Ovo istraživanje se ne obavlja na nivou Crne Gore, ali je malo vjerovatno da stanje u Crnoj Gori

mного odstupa od onog na koje upućuje indeks izmjeren na nivou zajednice.

Na pitanje šta je za očekivati od Brisela ako vlast ne bude pokazala namjeru da se ozbiljno uhvati u koštac s korupcijom, Medojević kaže da će taj problem sigurno "zakočiti" Crnu Goru na njenom putu ka EU, bez obzira na to da li će ostati u zajedničkoj državi ili će biti nezavisna.

"Kada je riječ o pregovorima o stabilizaciji i pridruživanju, pola poglavlja ili više posvećeno je pitanju korupcije. Jer, od vladavine prava, preko reforme pravosuđa i policije, sive ekonomije... Crna Gora praktično neće moći da napravi progres ni u jednom od ovih segmenata dok se ne suoči s pitanjem korupcije", zaključio je Medojević.

Vladan ŽUGIĆ

PRIMOŽ VEHAR, GLAVNI PRAVNI SAVJETNIK ZA HARMONIZACIJU ZAKONODAVSTVA U SAVJETODAVNOM CENTRU ZA PRAVNA I EKONOMSKA PITANJA U BEOGRADU (PLAC)

Vaša mana je što mislite da će se sve nekako samo od sebe srediti

Primož Vehar

Kvalitetna državna uprava je ključ za ulazak u EU: bez kvalitetnog kadra neće biti pripremljeni novi propisi, ali ni implementirani. Ova administracija radi ne samo na približavanju EU, nego i stvara uslove za samostalnu državu. Zato je pod velikim pritiskom, koji će se i nadalje povećavati, izjavio je u razgovoru za EIC Bilten **Primož Vehar**, glavni pravni savjetnik za harmonizaciju zakonodavstva u Savjetodavnom centru za pravna i ekonomska pitanja u Beogradu (PLAC – Policy and Legal Advice Centre), koji EU finansira preko Evropske agencije za rekonstrukciju.

Vehar je radio u Sekretarijatu za zakonodavstvo Vlade Slovenije, kao savjetnik Vlade za harmonizaciju zakonodavstva, a kasnije i u slovenačkom Parlamentu – kao sekretar Odbora za EU poslove. Na taj način je bio direktno angažovan u procesu približavanja EU, i to od

vremena prije potpisivanja Ugovora o stabilizaciji i pridruživanju, pa sve do članstva Slovenije u EU, kako u okviru Vlade, tako i Parlamenta. Svoja iskustva sada prenosi Srbiji i Crnoj Gori.

● **Kakva su iskustva koja ste stekli tokom angažovanja u Crnoj Gori u pogledu kapaciteta zemlje za uspješno savladavanje puta pridruživanja EU?**

Iako je mišljenje mnogih da Crna Gora ima ozbiljne poteškoće na putu približavanja EU, pogotovo u vezi sa ljudskim kapacitetima u državnoj upravi, mala administracija, ako je dobro organizovana,

može značiti i veliku prednost: veliki dio usaglašavanja i organizacijskih pitanja može se riješiti jednostavnim telefonskim razgovorom, pošto se ljudi lično poznaju.

U toku mog rada u CG sreo sam puno ljudi predanih poslu, s iskustvom i poznavanjem EU prava – mnogo više nego što sam očekivao. Ali, oni ne predstavljaju većinu, što je u ovom periodu, kada je proces približavanja EU tek započeo, normalno.

Biće potrebno mnogo angažovanja da se državna uprava osnaži, ali ne samo kvantitativno nego prije svega kvalitativno. Zato

SLOVENIJA OD 1998. MORALA DA USVOJI VIŠE OD 800 ZAKONA

● **Koliko je ukupno propisa – zakona i podzakonskih akata – Slovenija donijela do sada da bi u potpunosti implementirala *acquis communautaire*?**

Teško je sada navoditi precizne brojeke, ali dobro se sjećam da je Parlament Slovenije 1998. godine usvojio više od 100 zakona, 1999. skoro 200, 2000. preko 200, ostalih godina između 100 i 200. Pritom je broj propisa usvojenih 2004. godine bio viši od 200.

Naravno, ovi brojevi uključuju i izmjene i dopune već postojećih zakona.

Treba znati da se većina zakonodavstava usklađuje propisima vlade i ministarstava, i da je zbog toga broj podzakonskih propisa mnogo, mnogo veći.

O pravom, istinskom i suštinskom radu na harmonizaciji zakonodavstva u Sloveniji može se govoriti od početka izvođenja Asocijacijskog ugovora; tada je Evropska komisija preko zajedničkih tijela počela pratiti naš rad i izvođenje, došlo je do bolje organizacije rada, ljudi su počeli da bivaju svjesniji činjenice da je članstvo u EU realnost.

Treba znati da rad na harmonizaciji ni sada nije završen, niti će ikada biti.

Zakonodavstvo EU je "pokretna meta", koja se stalno mijenja i razvija i nikad ne možeš biti potpuno usklađen. Rad na usklađivanju ne prestaje ni članstvom u EU: regulativa i primarno zakonodavstvo važe direktno, no direktive je potrebno i dalje harmonizovati, odnosno suštinski i adekvatno prenositi u domaći pravni sistem. Uz to, ističem značaj saradnje sa ostalim zemljama članicama u njihovom pripremanju.

će edukacija zaposlenih biti stalni zadatak; napori vaše Vlade i EU u tom pravcu predstavljaju pravi put.

● **Možete li dati okvirnu procjenu o tome koliko je crnogorsko zakonodavstvo usklađeno s pravom EU?**

Crnogorsko zakonodavstvo je tek na početku usklađivanja i svaka procjena u procentima bila bi čisto nagađanje i manipulacija. Neki već usvojeni zakoni, npr. zaštita konkurencije, u velikoj su mjeri usklađeni s pravom EU. Ali, to ne znači da je područje sređeno, jer je potrebna i primjena tih zakona, gdje više ne igra veliku ulogu onaj koji je napisao ili usvojio zakon, nego je ključno kako se zakon izvodi, implementira. Dakle, tu je velika uloga ne samo određenog ministarstva nego i suda, inspekcija i drugih.

Takođe, u velikoj mjeri su usklađeni i nacrti nekih zakona koji još nijesu stigli u Skupštinu, npr. Nacrt zakona o kontroli državnih pomoći, Nacrt zakona o zaštiti potrošača, gde se kao veoma dobar način pripremanja zakona pokazao timski rad domaćih i stranih stručnjaka. Strani stručnjak, iako

detaljno poznaje pravno uređenje EU i neke države članice, bez poznavanja domaćeg pravnog sistema i pravne tradicije nikako ne može sam pisati nacрте zakona. Saradnja sa domaćim stručnjacima je neophodna, ako ne želite dobiti zakone koje niko ne razumije, koji ostaju samo na papiru i bez mogućnosti implementacije.

Usklađenost zakonodavstva se, dakle, ne može mjeriti brojem usvojenih zakona, već izvođenjem u praksi. Inače, dajte mi 10 stranih i 10 domaćih stručnjaka, godinu dana vremena i imaćete sve zakonodavstvo na papiru usklađeno, ali to nije to! Potrebno je ne samo usvojiti zakone nego ih i izvoditi. A za to treba vremena.

● **Što će, po Vama, biti najteže tačke pregovora o stabilizaciji i pridruživanju, odnosno koje su oblasti oko kojih može nastupiti ozbiljniji spor, i da li ih uopšte ima?**

Ugovor je priprema države na moguće buduće članstvo u EU, i u prvom nivou znači prosto trgovinsku saradnju, koja dalje znači početak puta prema EU zbog zajedničkih tijela i političke saradnje. Poznajući

ugovore koje su sadašnje nove članice EU sklapale '90-ih godina, a kasnije zemlje u regionu, i uzimajući u obzir privredu Crne Gore i njenu liberalizaciju, ja kod pregovora ne očekujem suštinske probleme.

● **Kada govorimo o procesu pridruživanja EU, koje su, po Vašem mišljenju, najveće mane Crne Gore, a koje najveće prednosti?**

Teško je govoriti o manama i prednostima ako zemlju ne poznajete dovoljno dobro. Izvođenje zakonodavstva moglo bi biti mana, i to zbog male i nedovoljno obučene administracije. Mana bi možda mogao biti i način razmišljanja – da će se sve već nekako samo srediti. Mala administracija bi, međutim, mogla biti najveća prednost, ali pod uslovom da je dobro organizovana.

● **U kojim oblastima je za Sloveniju bilo najteže da sprovede harmonizaciju sa zakonodavstvom EU? Što su bili ključni problemi?**

Kao u svim novim zemljama članicama srednje i istočne Evrope, najviše problema je bilo u oblastima koje zbog drugačijeg društvenog poretka prije nijesmo izvodili. Ključni problemi su se odnosili na primjenu u praksi. Puno smo truda uložili u nastojanja da se shvati da harmonizacija zakona nije jednostavno prepisivanje direktiva, pisanih za zemlje članice gdje važe druga pravila igre, nego da ona podrazumijeva način preuzimanja koji će imati u vidu domaća pravna pravila i domaću tradiciju pisanja zakona.

Veoma je važna bila i saradnja između Vlade i Parlamenta – kako, uprkos dobrim namjerama zakonodavca, usljed nepoznavanja materije u skupštinskoj proceduri ne bi došlo do amandmanskog djelovanja na nacрте zakona, nakon čega oni više ne bi bili u skladu sa EU, ili se ne bi mogli izvoditi po pravilima EU.

N.R.

TEK VAS ČEKA VELIKI POSAO

● **Koji su, po Vama, najvažniji zakoni čijem se donošenju u narednom periodu mora dati prioritet, odnosno koji u svjetlu pregovora o stabilizaciji i pridruživanju moraju biti usklađeni s pravom EU?**

Ugovor o stabilizaciji i pridruživanju je klasični prosto-trgovinski ugovor. Ali, on sadrži elemente političke saradnje koji znače pravi početak pridruživanja i nastavak ugovorne saradnje sa EU, prekinute 1991, kada je EU odstupila od kooperacijskog ugovora sa tadašnjom SFRJ.

Ugovorom o stabilizaciji i pridruživanju biće jasno definisano da će sadašnje, pa i buduće zakonodavstvo Crne Gore, biti usklađeno sa zakonodavstvom EU. Tako će proces usklađivanja postati i međunarodna obaveza Crne Gore. Samim tim će sadašnja volonterska faza prerasti u ugovornu fazu usklađivanja. Treba biti svjestan činjenice da će taj ratifikovani i objavljeni međunarodni ugovor, u hijerarhiji pravnih propisa biti odmah ispod ustava.

Ugovor će najbrže usklađivanje zahtijevati na području unutrašnjeg tržišta EU, kao i na drugim trgovinom povezanim područjima, a kasnije i u svim ostalim oblastima takozvanog Acquis-a.

Važno je znati da će se napredak u usklađivanju i izvođenju stalno pratiti preko zajedničkih tijela koja ustanovljava ovaj ugovor. To znači da za državnu administraciju pravi rad i saradnja sa institucijama EU tek počinje.

ZAŠTO U PREGOVORIMA O STABILIZACIJI I PRIDRUŽIVANJU SA EU POLJOPRIVREDA ZAUZIMA JEDNO OD NAJVAŽNIJIH MJESTA

Domaći proizvođači hrane zaslužili zaštitu države

Zaklonjeni "krupnim" političkim temama i neopterećeni nagovještajima da bi pregovori o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) mogli biti prekinuti zbog nepotpune saradnje sa Sudom u Hagu, Vladine radne grupe od početka nove godine danonoćno su radile na pripremama za drugu rundu pregovora s ekspertima Evropske komisije. Pregovori su održani 22. i 23. februara, i bili posvećeni pitanjima koja živo znače. Na prvi pogled možda neobično za malu planinsku i primorsku Crnu Goru, ali poljoprivreda je jedna od tema kojima se pridaje najveća moguća pažnja.

Glavni cilj je obezbijediti ambijent za još veću ekspanziju onih crnogorskih poljoprivrednih proizvođača koji su u posljednjih nekoliko godina napravili značajne iskorake na domaćem tržištu. Primjera radi, Crna Gora donedavno nije imala nijedno preduzeće za proizvodnju suhomesnatih proizvoda, a danas ih je desetak. Zato u pregovorima sa EU crnogorski tim insistira na maksimalnoj zaštiti domaće proizvodnje, kako bi u

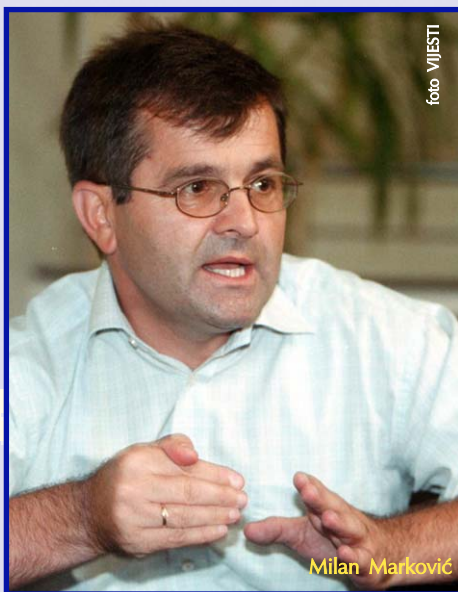

foto VIJESTI

Milan Marković

dogledno vrijeme mogla ojačati do mjere da se, u zoni slobodne trgovine sa EU, ravnopravno takmiči sa kvalitetnim i jeftinim evropskim proizvodima.

Pomoćnik ministra poljoprivrede i šef radne grupe za poljoprivredu i ribarstvo **Milan Marković** objašnjava da su u okviru pregovora o Sporazumu o sta-

bilizaciji i pridruživanju – koji je u najvećem dijelu zapravo trgovinski sporazum između EU i potencijalne nove članice – poljoprivredni proizvodi razvrstani u četiri grupe: osnovni poljoprivredni proizvodi, prerađevine, ribe i riblji proizvodi i vino.

"To je praktično bilateralni trgovinski ugovor između EU i zemlje pregovarača o liberalizaciji trgovine. Radi se o asimetričnom sporazumu, jer njegovim potpisivanjem Crna Gora dobija potpuno slobodan pristup tržištu EU-25, osim za mladu junetinu, vino, određene riblje proizvode i, donekle, povrće. Za te proizvode EU neće potpuno ukidati carinsku zaštitu nego će se tokom pregovora definisati kvote koje će Crna Gora moći da izveze pod povoljnim uslovima, tj. uz carinsku zaštitu znatno nižu od važeće. Naša je ponuda da postepeno liberalizujemo svoje tržište kako bismo jednog dana bili dio zajedničkog tržišta EU, ali se to ne može učiniti odjednom", kaže Marković.

Uoči druge runde pregovore, Vlada Crne Gore dostavila je Evropskoj komisiji tri dokumenta o međusobnoj trgovini sa EU: pregled trgovine osnovnim poljoprivrednim proizvodima, prerađevinama i ribom.

Ta dokumenta pokazuju da Crna Gora veoma malo izvozi u zemlje EU, a mnogo više iz njih uvozi. Dostavljena su i dva strateška dokumenta: Strategija razvoja poljoprivrede i Nacrt strategije razvoja ribarstva, kao i sektorske analize proizvodnje junećeg mesa i vina.

"Generalno, razvrstali smo naše poljoprivredne proizvode u tri grupe, po kriterijumu osjetljivosti. Prva lista su neosjetljivi proizvodi, gdje ćemo ići na potpunu liberalizaciju i gdje su i do sada bile vrlo niske carine – uglavnom ispod 10%, budući da nešto od toga mi uopšte ne proizvodimo. To su, recimo, neke kategorije živih životinja, zatim mesa,

LOGIKA PROTIV LUKSUZA

Sve analize govore da Crna Gora ima značajne poljoprivredne resurse u odnosu na broj stanovnika – 0,84 hektara po stanovniku. Od članica EU samo Irska ima više poljoprivrednih površina po stanovniku – 1,1 hektar.

"Ali, mi moramo da gazdujemo resursima koje imamo. Na nama je da u pregovorima branimo jednu dinamičku projekciju, da prikažemo realne razvojne šanse. Iz Strategije ribarstva, koju su dominantno radili strani eksperti, jasno se vidi da imamo neiskorišćenih potencijala. A Strategija razvoja poljoprivrede pokazuje da postoje znatni neiskorišćeni resursi poljoprivrednog zemljišta i da bi bio pravi luksuz ne koristiti taj ograničeni resurs", tvrdi Marković.

Prema njegovim riječima, rijetko se može sresti država koja ne koristi bogom dane resurse jer se na globalnom nivou poljoprivredno zemljište smanjuje, a populacija raste.

"Luksuz je, na primjer, u Bjelopavlićima imati zakorovljen pašnjak, kad možete proizvesti bilo koji proizvod, i to u znatno većem obimu, jer je Bog dao i sunce i vodu i ravnicu", naglašava Marković.

neke vrste ukrasnog bilja, povrća i voća, koje inače uvozimo, žitarice i prerađevine od žita, komponente za koncentrovanu stočnu hranu, ulje, jedan dio konditorskih proizvoda i jedan broj prerađevina od voća i povrća", ističe Marković.

"Na drugoj listi su proizvodi za koje je predviđeno postepeno smanjivanje carinskih stopa u roku od 5 godina. Računamo da ćemo pregovore završiti tokom 2006, a od 2007, svake godine smanjujemo carine za 20% u odnosu na postojeći nivo", objašnjava Marković, dodajući da u drugu grupu spadaju: goveda i svinje za klanje, živina, svinjsko meso, dio proizvoda od živine, surutka, jaja, cvijeće, znatan broj različitih vrsta povrća, voća i njihovih prerađevina...

Na trećoj listi nalaze se najosjetljiviji proizvodi, za koje država namjerava da zadrži zaštitu najduže, i to tako što bi u periodu od 5 godina liberalizovala carinsku zaštitu do 50% postojećeg nivoa.

Riječ je o ovcama i kozama za klanje, ali ne i priplodnim životinjama, za koje je od ranije carina nula.

"Zatim ovčje, kozje i goveđe meso, mlijeko i mlječni proizvodi, povrće, najveći broj vrsta voća – od agruma do kontinentalnog voća, maslinovo ulje, mesne prerađevine, mineralna voda, pivo, prerađevine duvana i alkohola. O vinu će se kasnije odvojeno pregovarati. Jedan dio ovih proizvoda uvozimo, ali imamo potencijala da znatno uvećamo proizvodnju. Postojeća carina za većinu tih proizvoda je između 20 i 30%",

GLAVNI ADUTI VINO I POVRĆE

Što se tiče nastupa crnogorskih proizvođača na zahtjevnom evropskom tržištu, sada su glavni aduti vino i povrće, pivo, pečurke, ljekobilje...

"Vina, koja zadovoljavaju sve evropske standarde, znatno više izvozimo nego što uvozimo, a prošle godine počeli smo da izvozimo povrće u Sloveniju. Mislim da ćemo u EU vrlo brzo moći da izvozimo jagnjeće meso i prerađevine od mesa. Postoje još poteškoće oko klanica koje tek treba da uvedu veoma zahtjevne standarde EU, ali radimo na tome. Uvodimo sistem obilježavanja životinja tako da ćemo najdalje za dvije godine biti u prilici da izvozimo meso i mesne prerađevine", smatra Marković.

Ministarstvo procjenjuje da prvi cilj treba da bude širenje domaćih kapaciteta kako bi se maksimalno supstituisao uvoz.

"U perspektivi, osim pomenutih proizvoda, jagnjetina će biti sigurno jedan od veoma interesantnih proizvoda. Radi uvođenja sistema kontrole proizvoda i poboljšanja njihovog kvaliteta i bezbjednosti, uz podršku EU formirali smo dvije suštinski važne laboratorije – za mlijeko, gdje smo uveli parametre kvaliteta slične evropskim, i za veterinu. Sprovodimo program obuke naših inspektora i administracije kroz projekat TAIEX, kako bi prvo mi naučili što su to standardi EU, a imali smo niz seminara i za proizvođače. Koliko su oni to ozbiljno shvatili, najbolje govori podatak da su sistem kvaliteta HACCP već uveli "Martex", "Plantaže" i "Aleksandrija", dok su "Pirella" i "Goranović" na pragu da ga dobiju", objašnjava Marković.

naglašava Marković.

U pogledu ribe, pregovarački tim je planirao ograničeni uvoz manjih količina, bez carinskog opterećenja. Preko te

kvote, u cijenu ribe iz EU biće uračunata carina, za koju je predloženo postepeno smanjivanje.

"Predmet posebne zaštite biće pas-trmka, orada, brancin i prerađevine od ribe slične programu fabrike u Rijeci Crnojevića", ističe Marković.

On upozorava da je u pregovorima vrlo važna argumentacija kojom se prijedlozi brane.

"Pripremili smo detaljna obrazloženja za svaku stavku. Veoma je bitno da se nikako ne vežemo za postojeće stanje, jer smo svi svjedoci da sada imamo proizvodnju koju nijesmo imali prije dvije ili pet godina. Prije pet godina nijesmo imali proizvodnju domaće kobasice, a sada imamo "Goranović", "Mesopromet", "Carine", "Pantomarket", "Martex" ... Zato moramo imati osjećaj za ono što se razvija i ono što se može razviti kod nas na bazi domaćih resursa i sirovine. Imamo dovoljno argumentacije da im pokažemo pozitivne trendove, da to ide veoma brzo i da imamo potencijal", tvrdi Marković.

N.R.

USITNJENI POSJED GLAVNI PROBLEM

Veliki problem će biti da naši proizvođači usklade svoja očekivanja sa realnošću, jer se ne može obradom parčeta zemlje ili držanjem nekoliko grla muzne stoke obezbijediti prihod za porodicu. Onda se izlaz traži u visokim cijenama. Ljudi moraju da se tržišno ponašaju, da stalno rade na poboljšavanju kvaliteta i snižavaju cijene, kaže Marković.

Po njemu, prednost je Crne Gore što nije imala ogromne kombinatne u društvenom vlasništvu, tako da neće biti refomrskih lomova.

"Ali, mislim da ćemo morati da se suočimo s problemom da naši proizvođači imaju manju zaradu po jedinici proizvoda i da će zbog toga morati da podižu produktivnost. Naš proizvođač paradajza mora, na primjer, da bude konkurentan makedonskom, na tržištu Beograda. Neke regionalne razlike tu moraju da se mjere nijansama. Mljekarski sektor je, takođe, pred velikim izazovom: proizvođači su sada zadovoljni cijenama otkupa mlijeka, ali će morati da shvate da je opšti trend da cijene idu dolje. Na državi je takođe velika odgovornost u sprovođenju reformi i iznalaženju modela kojima će, u skladu sa principima i praksom Zajničke poljoprivredne politike EU, podsticati određene sektore", ističe Marković.

Piše: Ivan Jovetić

Zašto želim da budem građanin Evrope?

Tranzicija i prošlost su neki od najčešće korišćenih izraza posljednjih godina. Pri tome, zaboravljamo da je tranzicija proces koji traje i koji nije svojstven samo nama, a da je prošlost samo skup zabilježenih istorijskih događaja. Naravno, prošli događaji imaju svoju težinu, ali kao putokaz ispravnih ili pogrešnih poteza, a ne kao opterećenje svakodnevnog života. U tome je možda i najveći doprinos jednog od evropskih tranzicionih procesa, kakav je stvaranje Evropske unije. Ako su se Francuzi i Nijemci, nakon tri rata, u samo sedamdeset godina oslobodili balasti prošlosti i započeli ekonomsku saradnju i integraciju, onda bi to morali učiniti i balkanski narodi, bez izuzetka. Preduslov je sopstveno oslobađanje od opterećujuće prošlosti, pune predrasuda. To je *conditio sine qua non* uspjeha svake, pa i naše tranzicije, prije svega one mentalne. I to je nešto što moramo sami.

Ipak, evropska tranzicija ide svojim tokom i ne čeka na nas. Građanska, politička, društvena i ekonomska, industrijsko-informatička tranzicija... Zanimljivo je što se dešava sa građaninom, pojedincem, u ovom i budućim oblicima i fazama tranzicije, i što zapravo za prosječnog građanina predstavlja Evropska unija.

Mnogi misle da će nam, kao građanima EU, rasti građanske, individualne, političke i ekonomske slobode. Ipak, to zavisi od reperne tačke i političkog koncepta koji nam je blizak. Uporedimo li EU sa Zimbabveom, Crnom Gorom ili SAD, dobićemo potpuno različite rezultate. Ali, da li je to dovoljno?

Nikako. Reperna tačka mora biti sam građanin, individua. Opet, to zavisi od političkog koncepta. Politika je, uprkos "omraženosti" te riječi kod nas, neodvojiva od ekonomije, prava, od građanina. Ipak, i ta neodvojivost, makar u građanskom smislu, ima granice. Politički koncept po kome

ustav treba da štiti građane od same države nedostaje Evropi. Evropski Ustav, koji je, po mom mišljenju, odbijen iz pogrešnih razloga, najmanje se bavio zaštitom pojedinca. Po ovom ustavu, EU bi trebalo da bude unija naroda i država. Bliži sam mišljenju da EU treba da bude unija građana, jer u centru svakodnevnih dešavanja nisu Italija ili Francuska, već neka Laura ili Katrin. Možda će neki novi ustav povesti računa o tome – to i jeste zadatak ustava, budući da je najopasnija prijetnja pravima čovjeka upotreba sile koju država, kao zakonski monopol, može sprovesti. Ili, kako bi rekla Ayn Rand, država predstavlja čovjekovog najsmrtonosnijeg neprijatelja kada nije sputana i ograničena individualnim pravima. Pravima koja pripadaju svima. Bezbroy primjera može argumentovati tvrdnju Ayn Rand.

Često se čuju komentari kako eko-nomija jedne zemlje već samim ulaskom u EU doživljava ekspanziju. Pritom, kao da se zaboravlja na drugu stranu medalje. Najveće jedinstveno tržište na svijetu ima svojih problema. Neke od najmoćnijih evropskih ekonomija bore se sa sopstvenom nezaposlenošću, malom stopom rasta i velikom javnom potrošnjom. I, "naravno", jedva čekaju jeftiniju radnu snagu iz ostatka Evrope. Pitajte Francuze, odnosno Poljake o tome. činjenica je da je EU unutar svojih granica liberalizovano tržište velikih mogućnosti i šansi. Ali je isto tako očigledno da se danas u EU mijenja odnos prema konkurentnosti, te da će se u budućnosti tek mijenjati. Iako kvantitet ne određuje kvalitet, ne možete ostati ravnodušni na milionsko povećanje konkurencije i njegove implikacije. To nužno vodi povećanju različitih oblika saradnje, kao i efikasnijem takmičenju unutar svojih granica, kako biste uspješno prodali svoj proizvod ili uslugu. I naravno, ostaje pitanje koliko će "aktuelni" građani EU biti spremni da finansiraju nova proširenja, odnosno novu konkurenciju.

Ne mogu a da ne pomenem čuvenu Zajedničku poljoprivrednu politiku (ZPP). Po nekima, riječ je o fantastičnom poduhvatu i politici. Možda postoje istorijski razlozi za nastanak ZPP, no ja ipak smatram da je to pogrešan koncept. (Posebno mi je drago što to mišljenje dijeli i jedan Michael Moore) četiri su osnovna razloga za protivljenje ZPP. Prvo, država nema prava da novcem

jednog građanina, na njegovu štetu, finansira drugog (u ovo ne spada pomoć onima kojima je to zaista potrebno). Drugo, ZPP evropskog građanina dvostruko košta, jednom pri kupovini (visoka cijena) i drugi put preko povećanja poreskog opterećenja (da li ste se zapitali čijim novcem EU finansira ZPP?). Treće, EU se miješa u preferencije prosječnog građanina, ograničavajući mu izbor ili čineći ga skupljim. I četvrto, zarad "plemenite" ZPP i očuvanja standarda u EU, nanosi se šteta siromašnim i zemljama u razvoju, uništavaju se tone hrane dok veliki dio svjetskog stanovništva umire od gladi. Kad govorimo o pravima, imamo li u vidu samo EU, ili su prava univerzalna?

ZPP nije jedini faktor smanjenja individualnih, naročito ekonomskih sloboda u EU. Briselska "aristokratija" je najavila mogućnost nasilne poreske harmonizacije. Posljednjih nedjelja čak se najavljuje "evropski" korporativni porez. Neke evropske kompanije su to i podržale, nadajući se da će tako moći "peglati" dobitke u jednoj, sa gubicima u drugoj državi članici. Ali, ako se to ostvari, put do veoma visokih poreza, ukidanja veze između kvaliteta javnih usluga i visine poreza, kao i do smanjenja ekonomskih sloboda, veoma je kratak.

Ono što takođe može smanjiti lične slobode jeste federalizacija EU, koja bi time postala više socijalna nego što jeste. Da li je EU sposobna da to izdrži? Umjesto odgovora, treba samo uporediti zaposlenost, rast i kvalitet života na "socijalnom kontinentu" i "tržišnom ostrvu". I, ako se pitate kakve sve ovo veze ima sa evropskim građaninom, imajte na umu da svakodnevicu ne čine samo Leonardova i Gaudijeva djela, i ukidanje viznog režima, već i porezi, i konkurencija, i individualna prava, i njihova zaštita.

Svakako da postoje prednosti građanstva u Evropskoj uniji, no budući kvalitet života njenih građana odrediće upravo pomenute "kritične tačke". O tome je, bez puke glorifikacije i nametanja jednostranih rješenja, potrebno razmišljati. Kao i o tome kako sve to utiče na građanina. I dalje – o tome ko je u centru društva: država ili pojedinac.

Autor je direktor Centra za evropsko obrazovanje. Pohađao je II generaciju Škole evropskih integracija.

DR TANJA MIŠČEVIĆ, PROFESORICA NA FAKULTETU POLITIČKIH NAUKA U BEOGRADU

Dr Tanja Mišćević

Potrošači prvi veliki dobitnici

Efekat procesa pridruživanja Evropskoj uniji građani će osjetiti tek onog momenta kada se uoči značajno snižavanje carina na robe koje dolaze iz tržišta Evropske unije. Nadamo se da će korist od Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sa EU prvi imati upravo potrošači, koji su najšira kategorija, smatra **dr Tanja Mišćević**, profesorica na Fakultetu političkih nauka u Beogradu i šefica kancelarije Vlade Srbije za evropske integracije.

"Kako očekujemo da oni imaju takve koristi? Zato što snižavanjem carina dopuštate da strana, a kvalitetna i jeftinija roba, dolazi na vaše tržište i time postizete i da domaći proizvođači moraju da se prilagođavaju. I na cijenu i na kvalitet. Otuda direktan efekat upravo na potrošače. To znači da domaće proizvođače, s druge strane, tjerate da budu konkurenti, što, kao što znate, nije baš situacija u kojoj se

danas nalaze proizvođači i proizvođači u Srbiji i Crnoj Gori", objašnjava Mišćevićeva, koja je i predavačica u školi evropskih integracija, koju organizuju Centar za građansko obrazovanje (CGO), Centar za razvoj nevladinih organizacija (CRNVO) i Evropski pokret u Crnoj Gori (EPuCG), uz podršku Fondacije Institut za otvoreno društvo, Predstavništvo u Crnoj Gori.

Pored ovog, najvažnijeg efekta koji približavanje Evropskoj uniji nosi, Mišćevićeva napominje da postoje i prednosti koje se sada možda ne uočavaju, ali posmatrano na duži rok direktno vode u EU – usaglašavanje sa standardima EU, što postaje obaveza po Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju (SSP).

"Domaće zakonodavstvo, u ovom momentu, doduše, samo u oblasti četiri slobode – kretanja radne snage, usluga, kapitala i roba – morate usaglasiti sa standardima

koje postoje u Evropskoj uniji. Zašto? Da biste na tom tržištu bili konkurenti. Efekat tog usaglašavanja nećemo osjetiti odmah, već na duže staze, ali je to preduslov da biste jednoga dana mogli da konkurišete za članstvo u Evropskoj uniji", ističe Mišćevićeva.

Na pitanje zašto je članstvo u Evropskoj uniji krajnji cilj Crne Gore i Srbije, Mišćevićeva ima jednostavan odgovor.

"Zato što danas ne postoji nijedan drugi model kojim bi se Crna Gora i Srbija mogle okrenuti da postignu ono što žele, a to je stabilna, demokratska država, jedna ili dvije, kako god, država u kojoj je vladavina prava osnovni postulat, gdje je zaštita ljudskih i prava manjina osnovni princip i gdje se poštuje osnovno načelo koje se poštuje u Evropskoj uniji, a to je konkurencija", objašnjava dr Tanja Mišćević.

ŠTO PIŠE U NAJNOVIJEM IZVJEŠTAJU KOMITETA MINISTARA SAVJETA EVROPE O SRBIJI I CRNOJ GORI

Zgrada SE u Strazburu

Reforme čekaju na referendum i ustav

Uz konstataciju da se Skupština SCG i dalje doživljava kao privremeno tijelo i da će tako biti sve dok budućnost unije ne bude jasna, navedeno je da "mnogi sagovornici predlažu da će, ako referendum ne dovede do nezavisnosti Crne Gore, nadležnostima i sredstvima državne zajednice trebati velika reorganizacija i jačanje, počevši od stvaranja prvog budžeta".

"Zbog neizvjesnosti budućnosti državne zajednice, propusti u oblasti sprovođenja ustavnih reformi u obje države članice ostaju neki od centralnih problema u tom kontekstu, s posljedicama na ključna pitanja kao što su nezavisnost sudstva, decentralizacija i uravnotežene demokratske institucije", preporučuje Savjet Evrope.

Ocjenjuje se da u Crnoj Gori reforme čekaju ustavne reforme, a ove opet rezultat referenduma o nezavisnosti.

"Nepostojanje ustavne reforme u Crnoj Gori takođe se smatra važnim ometanjem istinske reforme i uspostavljanja nezavisnog i objektivnog sudstva", navodi se u ovom dokumentu.

Kao pozitivan događaj navedeno je usvajanje dugo čekanog Zakona o slobodnom pristupu informacijama, "koji ima svoju ulogu u borbi protiv korupcije".

"Njegova primjena predstavlja izazov za čitavo društvo i mora biti pažljivo posmatrana u toku narednih godina. Važne reforme počinju da daju rezultate u borbi protiv organizovanog kriminala, sa specijalnim tužiocem i sudom. Postoji struktura i za borbu protiv korupcije, ali ona još ne daje rezultate", stoji u izvještaju.

Navodi se da reforme na polju lokalne samouprave pokazuju stvarnu volju da se postigne napredak, ali da su potrebni dalji napori kako bi se usvojili i primijenili zakoni o zaštiti manjina.

"Trebalo bi težiti aktivnijem uključivanju etničkih zajednica u državne strukture. Tokom minule godine, pojačani su napori u borbi protiv trafikinga, nje-

govoj prevenciji i zaštiti žrtava. Trafiking je u toku prošle godine smanjen", piše u dokumentu SE.

RTCG JOŠ NIJE JAVNI SERVIS

Standarde Savjeta Evrope o Sponašanju medija u vrijeme izborne kampanje trebalo bi pomno slijediti u Crnoj Gori tokom sljedećih mjeseci. Nezavisnost i transparentnost rada medija veoma je važna. Referendum mora biti organizovan u ambijentu demokratskog i fer glasanja, sa uravnoteženim i objektivnim izvještavanjem medija – ističe se u dokumentu SE.

Pozivajući se na sagovornike u Crnoj Gori, SE navodi da nema mnogo dokaza o transparentnosti u oblasti medija, te da je set zakona iz 2002. godine usklađen sa evropskim standardima, ali da nedostatak iskustva, naročito nedostatak znanja o kodeksu novinara, stvara probleme.

"Delegacija Sekretarijata informisana je i od Vlade i od civilnog sektora da u Crnoj Gori i dalje postoji nedostatak profesionalizma u medijima. RTCG još nije transformisana u istinski nezavisni javni servis", navodi se u dokumentu.

Ocjenjuje se da, nasuprot živom civilnom društvu u Srbiji, velikom broju napada na govor mržnje i, u nekim slučajevima, krivičnim prijavama protiv nekoliko NVO-a koji se bave ljudskim pravima, "u Crnoj Gori predstavnici civilnog društva ne odaju utisak, bar ne na nivou koji se može uporediti sa Srbijom, inicijativnosti i kritičkog dijaloga sa zvaničnicima".

Način na koji će se SCG i države članice baviti pitanjem mogućeg povlačenja Crne Gore iz SCG, način na koji će doprinijeti pronalaženju finalnog statusa za Kosovo, kao i način na koji će osigurati punu saradnju sa Haškim tribunalom, biće najteži test poštovanja obaveza preuzetih ulaskom u članstvo SE. To će zahtijevati nadgledanje i dijalog u sljedećim mjesecima, stoji u najnovijem izvještaju Savjeta Evrope o Srbiji i Crnoj Gori, koji je Komitet ministara SE usvojio sredinom februara.

Izvještaj je sačinio Generalni sekretarijat SE nakon što je delegacija SE, koju je predvodio Marc Scheuer, u decembru posjetila Podgoricu, Beograd i Novi Sad i razgovarala sa zvaničnicima, predstavnicima medija i građanskog društva.

U izvještaju se napominje da "istovremeno pravilno bavljenje crnogorskim pitanjem i konstruktivan doprinos rješenju za Kosovo sami po sebi predstavljaju ključne obaveze, koje će tokom sljedećih mjeseci zahtijevati veliku pažnju".

"Na kraju 2005, Srbija i Crna Gora je i dalje država sa neizvjesnom budućnošću, pošto će u Crnoj Gori vjerovatno u sljedećim sedmicama biti inicirana procedura napuštanja državne zajednice. Način na koji će se države članice, naročito Crna Gora, ali i državna zajednica, dalje baviti osjetljivim pitanjem nezavisnosti je, naravno, centralno za svaku opštu ocjenu poštovanja obaveza preuzetih učlanjenjem u Savjet Evrope", ističe se u izvještaju.

PAKT STABILNOSTI ZA JUGOISTOČNU EVROPU – OD REGIONALNE STABILNOSTI KA PROSPERITETU I INTEGRACIJI U EVROPSKU UNIJU

foto: VIJESTI

Piše: Dragan Stojović

Tokom 2005. došlo je do veoma značajnog napretka kada je riječ o jugoistočnoj Evropi. Hrvatska i Turska započele su pregovore o pristupanju EU dok je BJR Makedonija dobila pozitivan odgovor i preporuku Evropske komisije za status kandidata u pregovorima sa EU. Ako se ima u vidu činjenica da su pregovori o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju sa Albanijom na dobrom putu, sa Srbijom i Crnom Gorom su upravo započeli, kao i da je sada već očigledno da će takvi razgovori uskoro započeti i sa Bosnom i Hercegovinom, onda je jasno da EU potvrđuje svoju posvećenost regionu. Pozitivan napredak takođe predstavlja činjenica da je u okviru svoje politike prema susjednim zemljama EU precizirala i potpisala Akcioni plan aktivnosti sa Moldavijom.

Prema Tranizicionom izvještaju Evropske banke za obnovu i razvoj za 2005, ukupne direktne strane investicije u jugoistočnoj Evropi premašile 10 milijardi eura – što predstavlja suštinsko povećanje, praćeno nažalost neujednačenim investicionim trendovima po zemljama.

U političkom, ekonomskom i istorijsko-civilizacijskom smislu, budućnost jugoistočne Evrope nalazi se u Evropskoj uniji i svaka aktivnost koja ubrzava proces pristupanja EU kao i članstvo u NATO-u i STO-u može biti od ogromne važnosti. Region je u prethodnom periodu dobijao značajnu spoljnu pomoć, ali ako se imaju u vidu potrebe kao i ograničeni resursi, bolja koordinacija je i

Misija demokratskih vrijednosti i mira

dalje neophodna.

To su u kratkim crtama, glavni ciljevi Pakta stabilnosti za jugoistočnu Evropu (PS JIE), koji je nastao na Samitu u Sarajevu 1999. godine kao prvi pokušaj da se organizuje i implementira jedna sveobuhvatna dugoročna strategija za prevenciju konflikata u ovom dijelu Evrope. Njegova misija usmjerena je prvenstveno na pružanje podrške zemljama JIE u cilju jačanja mira, demokratskih vrijednosti i ekonomskog prosperiteta. Sa stalnim Sekretarijatom u Briselu, djelovanje PS JIE realizuje se kroz aktivnosti tri Radna stola koji obuhvataju oblasti ljudskih prava i demokratizacije, ekonomski razvoj i bezbjednosna pitanja.

Pakt stabilnosti ima preko 40 partnerskih zemalja i organizacija, uključujući zemlje JIE, članice EU, kao i druge zemlje (SAD, Švajcarska, Norveška, Kanada) i mnoge međunarodne organizacije kao što su Svjetska banka, UN i njene mnogobrojne agencije, Svjetska trgovinska organizacija...

Aktivnosti unutar Radnog stola II (ekonomski razvoj i saradnja) podijeljene su u tri oblasti: a) Energetika i razvoj regionalne infrastrukture, b) Trgovina i investicije i c) Socijalna kohezija, stambena politika i urbani menadžment. Ove aktivnosti su usmjerene na obezbjeđivanje održivog ekonomskog razvoja kako kroz modernizaciju infrastrukture, prvenstveno energetiku i transport, tako i kroz proces trgovinske liberalizacije i promociju investicija. Osnovna namjera je promocija regionalnog pristupa ekonomskom razvoju i sveobuhvatnije i efikasnije korišćenje finansijskih sredstava iz javnog i privatnog sektora.

Nekoliko značajnih događaja iz domena aktivnosti II Radnog stola na poseban način obilježili su 2005. godinu. Potpisivanje Ugovora o energetske zajednici između EU i zemalja JIE 25.

oktobra u Atini predstavlja važan trenutak kada je riječ o integraciji u EU i druge međunarodne strukture. Očekuje se da će jedinstveni multilateralni sporazum o slobodnoj trgovini – najavljen na ministarskom samitu u junu 2005. godini u velikoj mjeri poboljšati trgovinu i podstaknuti dalje širenje investicija u regionu. Konačno, značajan progres ostvaren je na jačanju institucionalnog okvira za regionalnu saradnju kroz djelovanje Observatorije za razvoj saobraćajne infrastrukture u JIE (SEETO), Regionalne mreže u oblasti zdravstvene politike i Regionalnog programa za razvoj kapaciteta u oblasti stambene izgradnje i prostornog planiranja.

Naredni koraci u 2006. biće fokusirani na poboljšanje poslovne klime za investicije, trgovinu i zapošljavanje. Realizacija ovih prioriteta moguća je kroz unapređenje regionalne saradnje i implementaciju zajedničkih razvojnih politika, uključujući prednosti funkcionisanja zone slobodne trgovine...

Značajan i ohrabrujući napredak u većini zemalja jugoistočne Evrope otvorio je pitanje ocjene i uloge Pakta stabilnosti u budućnosti. Koncept Regionalnog vlasništva dobio je najprije podršku na sastanku Regionalnog stola u Sofiji u maju 2005, da bi na posljednjem sastanku u Pragu, izvještaj ekspertske grupe (oformljene u svrhu kreiranja preporuka oko buduće organizacije i uloge PS JIE) bio usvojen kao osnova za diskusiju o narednim operativnim koracima. Drugi, finalni izvještaj ekspertske grupe koji će sadržati konkretne preporuke o budućem okviru funkcionisanja Pakta stabilnosti, biće predstavljen na narednom sastanku Regionalnog stola koji će biti održan krajem maja u Beogradu.

Autor je ekspert pri drugom Radnom stolu PS JIE i generalni sekretar Udruženja politikologa Crne Gore

PREDSTAVLJAMO INSTITUCIJE EU

Evropski parlament

Zgrada EP u Strazburu

Evropskom parlamentu se može slobodno govoriti kao o jednom od najznačajnijih pokazatelja uspješnosti integracionih procesa u Evropskoj uniji i možda najočiglednijem elementu nadržavnosti ove institucije. Naime, iako parlament, ili skupština, nije rijetkost ni u drugim evropskim međudržavnim institucijama (Savjet Evrope, OEBS itd.), njihovi članovi postavljeni su od strane nacionalnih parlamenata. Evropski parlament je jedino međunarodno tijelo čiji se članovi biraju direktno, od strane stanovništva, na sve-evropskim izborima. Od 1979, ovi se izbori održavaju svakih pet godina.

Posljednji izbori održani su u junu 2004. godine i otada Evropski parlament broji 732 člana. Oni predstavljaju populaciju od preko 459 miliona Evropljana iz svih 25 država članica. Broj predstavnika po zemlji članici određuje se proporcionalno broju stanovnika, s tim što je najmanji broj predstavnika 5, a najveći 99. Predsjednik Parlamenta bira se apsolutnom većinom, na rok od dvije i po godine. Trenutno je na toj funkciji Joseph Borrell Fontelles, predstavnik Socijalističke partije Španije. Parlament održava redovne sjednice u Strazburu, a vanredne u Briselu, dok Sekretarijat zasjeda u Luksemburgu.

Sličnost Evropskog parlamenta sa nacionalnim parlamentima ogleda se u njegovoj zakonodavnoj nadležnosti. Iako nema pravo da predlaže nacрте zakonskih akata (to pravo pripada isključivo Komisiji), Parlament, zajedno sa Savjetom ministara EU, učestvuje u odlukama zajedničkih politika koje se odnose na oko 3/4 oblasti, i ima pravo da zabrani donošenje nekog akta ili da zahtijeva njegovu izmjenu. Parlament ima konačnu riječ u donošenju budžeta, a i u ostalim oblastima Savjet ministara je obavezan da prije donošenja odluke konsultuje ovo tijelo.

EP se razlikuje od nacionalnih parlamenata prije svega po tome što ne postoji podjela na vlast i opoziciju; svi predstavnici su organizovani u političke grupe prema partijskom ubjedenju, a ne po nacionalnoj pripadnosti. Trenutno, unutar Parlamenta postoji sedam grupa, i jedna grupa nezavisnih poslanika. Dvije najveće i najznačajnije grupe su grupa Evropskih narodnih partija i Evropskih demokrata (EPP-ED), koje zajedno sa grupom Evropskih socijalističkih partija (PES) imaju oko 2/3 predstavnika EP.

Osim zakonodavne, Evropski parlament ima i funkciju nadzora nad ostalim institucijama EU. Ako je Evropska komisija svojim radom zaslužila naziv "čuvara ugovora", za Evropski parlament se može reći da je "čuvar demokratije" unutar EU. Zbog određene mjere elitističkog pristupa u svom dosadašnjem razvoju, Evropska unija je često optuživana za tzv. "demokratski deficit", odnosno zapostavljanje volje naroda u ovom procesu. U namjeri da se ova neravnoteža ispravi, Evropski parlament je iz ugovora u ugovor dobijao sve šira ovlašćenja. Jednostavno rečeno, dok Savjet ministara zastupa interese država članica, a Evropska komisija interese EU kao nadržavne organizacije, uloga Evropskog parlamenta je da predstavlja interese i volju stanovništva. Nadzorna funkcija se posebno ogleda u odnosu na Komisiju. Parlament učestvuje u postavljanju komesara, ima pravo da smijeni Komisiju, a postavlja i Evropskog ombudsmana.

Evropski parlament igra važnu ulogu i u jačanju odnosa između Evropske unije i trećih zemalja. Običaj je da zemlje kandidati pred pristupanje šalju izvjestan broj "posmatrača", koji učestvuju u radu Parlamenta, iako nemaju formalno pravo glasa. Evropski parlament ima 35 delegacija koje su zadužene za odnose sa ostalim zemljama. Naša zemlja potpada pod nadležnost delegacije za jugoistočnu Evropu, kojoj predsjedava Doris Pack iz Njemačke, inače članica Evropske narodne partije.

Za više informacija o Evropskom parlamentu, posjetite

<http://www.europarl.eu.int>

Vera ŠČEPANOVIĆ

NEVLADINE ORGANIZACIJE U EVROPSKOJ UNIJI

EPLO (European Peacebuilding Liaison Office) je savez evropskih NVO-a (i raznih platformi za razmjenu mišljenja), aktivnih na polju izgradnje mira. Njihov zajednički interes je promocija izgrađivanja mira kao trajne strategije među odgovornim akterima u EU. Cilj EPLO-a jeste da utiče na EU kako bi se zagovaranje i implementacija mjera koje vode izgradnji trajnog mira među državama i narodima unaprijedili, a konflikti transformisali u pravcu nenasilnog rješavanja. EPLO čini napore da Evropska unija prepozna snažnu vezu između izgradnje mira, iskorjenjivanja siromaštva i održivog razvoja širom svijeta, kao i vitalnu ulogu koji NVO-i mogu odigrati u tim procesima.

EPLO promovira interese svojih članova izgrađujući zajedničke stavove i njihovo zastupanje u javnosti. Ovaj savez radi i na širenju informacija i unapređivanju razumijevanja evropske politike u odnosu na zemlje članice EU, i njihovu širu javnost, prije svega kroz Conflict Prevention Partnership Newsletter – informacijski servis Partnerstva za sprečavanje sukoba. Kancelarija je takođe aktivna u izgradnji solidarnosti i saradnje među svojim članovima, kao i sa drugim NVO mrežama u ovoj oblasti. Konačno, EPLO radi na jačanju javne svijesti o naporima koje bi EU morala da napravi u cilju izgradnje mira, kao i o potrebi da se nadzire posvećenost EU političkim obavezama koje je preuzela u pravcu uspostavljanja mira – unutar i izvan svojih granica. Trenutno je angažovan na sljedećim projektima: razviti svijest, širinu i efikasnost građanskog doprinosa sprečavanju i mirnom rješavanju sukoba, kao i izgradnji trajnog mira; zalagati se za poseban fond u okviru EU koji bi obezbjeđivao sredstva za građanske inicijative koje teže sprečavanju sukoba; pratiti problematiku rodnih odnosa na svim stadijumima mirovnih pregovora; sprečavanje sukoba; izgradnja društava u poslijeratnom periodu. EPLO čini dio Partnerstva za sprečavanje sukoba (www.conflictprevention.net). Ovo Partnerstvo, podržano od strane EU, dostavlja EU i nacionalnim političkim akterima ažurirane, precizne informacije i analize, kao i praktične preporuke za kreiranje politika, kroz publikacije i diskusiju zasnovanu na istraživanjima postojećih sukoba.

Web adresa EPLO-a je www.eplo.org.
E-mail je jeinfo@eplo.org.

Priedio: Philippe Bartholme. Autor je savjetnik za politiku rada EPLO-a

Tri debate CRNVO-a

Centar za razvoj nevladinih organizacija (CRNVO) je završio devetomjesečni projekat "Nevladine organizacije i evropske integracije", podržan od Fonda za evropske integracije koji finansira Evropska unija preko EAR-a, a u saradnji sa Evropskim pokretom u Srbiji.

Tokom februara, CRNVO je organizovao tri javne debate na teme: "Upravljanje otpadnim vodama u Crnoj Gori – kako do standarda EU", "Strategija odnosa državne uprave i nevladinih organizacija" i "Administrativni kapaciteti Crne Gore za evropske integracije".

Panelisti prve debate bili su **Siniša Stanković**, pomoćnik ministra u Ministarstvu uređenja prostora i zaštite životne sedine, **Veselin Perović**, savjetnik generalnog direktora u Vodovodu Podgorica, **Slavko Hrvačević**, član UO

Grupe za promjene i **Zoran Janković**, direktor Uprave za vode u Vladi RCG.

O drugoj temi "Strategija odnosa državne uprave i nevladinih organizacija" govorili su **Dragan Đurić**, pomoćnik ministra u Ministarstvu za ekonomske odnose sa inostranstvom i evropske integracije u Vladi RCG, **Predrag Vulić**, savjetnik u Kabinetu potpredsjednika Vlade RCG za politički sistem i unutrašnju politiku, **Zlatko Vujović**, izvršni direktor Centra za monitoring, **Fadil Mučić**, sekretar Saveza slijepih Crne Gore i **Stevo Muk**, izvršni direktor Centra za razvoj nevladinih organizacija.

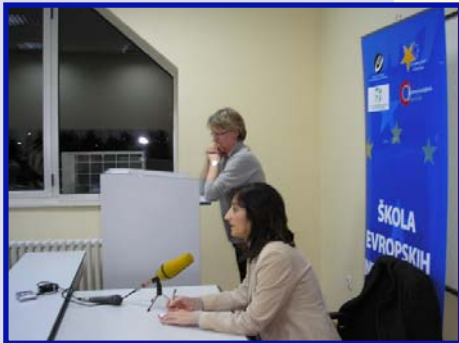
Panelisti debate na temu "Administrativni kapaciteti Crne Gore za evropske integracije" su bili **Dragan Đurić**, pomoćnik ministra u Ministarstvu za ekonomske odnose sa inostranstvom i evropske integracije, **Srdan Milić** iz

Socijalističke narodne partije i Parlamenta odbora za evropske integracije, **Svetlana Vuković**, direktorka Uprave za kadrove, **Neđeljko Rudović**, novinar "Vijesti" i **Momčilo Radulović**, generalni sekretar Evropskog pokreta u Crnoj Gori.

Debate su bile otvorene za predstavnike zainteresovanih nevladinih organizacija i građane. Teme debata su dio okvira koji je definisan i predstavljen u kratkoročnim prioritetima u Odluci Evropskog savjeta o partnerstvu Srbije i Crne Gore.

Otvoren SEI forum

Forum škola evropskih integracija, u organizaciji Centra za građansko obrazovanje, Centra za razvoj nevladinih organizacija i Evropskog pokreta u Crnoj Gori, a uz podršku fondacije Institut za otvoreno društvo, predstavništva u Crnoj Gori, otvoren je u utorak 23. februara 2006. godine na političkoškom odsjeku Pravnog fakulteta u Podgorici.

Ovaj projekat predstavlja nastavak daljeg unaprijeđenja jedinstvenog programa alternativnog obrazovanja u oblasti ideja, značenja, standarda i obilježja evropskih integracija, ali i evropske civilizacije i evropskog nasljeđa. Projekat predviđa snaženje mreže dosadašnjih polaznika škola, kroz niz aktivnosti koje će (in)direktno uključiti same polaznike i ohrabriti njihov dalji lični, organizacijski i institucionalni aktivizam u pravcu promocije i utemeljenja evropskih integraci-

ja u Crnoj Gori.

Takođe, projekat će ojačati veze sa donosiocima odluka, kako iz samih institucija Evropske unije, tako i drugih relevantnih institucija, organizacija ili akademskih krugova.

Prvi gost Forumu bila je **dr Judy Batt**, ekspertkinja Instituta Evropske unije za bezbjednosne studije (EUISS) iz Pariza. Njena uža specijalnost su nove članice EU iz srednje i južne Evrope i njihov doprinos zajedničkoj spoljnoj i bezbjednosnoj politici, kao i bezbjednosna pitanja na Balkanu i uloga Evropske unije na Balkanu.

Dr Batt je govorila o trenutnim odnosima zemalja zapadnog Balkana i Evropske unije, upoređujući stanje sa situacijom u centralnoj i istočnoj Evropi na njihovom putu ka EU. Ona je primijetila da je na obje strane primjetan osjećaj frustracije i nestrpljivosti da se proces ubrza, kao i strah od tzv. "zamora od proširenja" unutar EU, iako, s obzirom na stvarna dešavanja u regionu, takvi strahovi nijesu realno utemeljeni.

Najveći problem, po dr Batt, jeste to što niko nikom ne vjeruje: postoji nepovjerenje unutar različitih sektora društva zemalja u regionu, između samih zemalja, ali i prema Evropskoj uniji. Da bi se išlo naprijed u proces integracija neophodno je, prije svega, postići širok nacionalni konsenzus i učestće svih društvenih aktera na ovom polju, istakla je dr Batt.

EU debatni klubovi

Centar za monitoring (CEMI) u okviru programa evropske integracije realizuje projekat "Upoznaj Evropsku uniju". Sa početkom treće faze realizacije ovog projekta, u kojoj vršnjачki edukatori drže radionice u svojim matičnim školama i još 500 vršnjaka edukuju o EU, počinju sa radom i EU debatni klubovi.

U saradnji sa Ministarstvom prosvjete i nauke odabrano je šest srednjih škola u kojima će biti osnovani EU debatni klubovi: Gimnazija "Slobodan Škerović" u Podgorici, Gimnazija na Cetinju, gimnazija "Tanasije Pejatović" u Pljevljima, Srednja škola "30. septembar" u Rožajama, Srednja škola "Ivan Goran Kovačić" u Herceg Novom i Srednja škola "Bratstvo i jedinstvo" u Ulcinju.

Uprave ovih škola izabrale su po jednog profesora, koji će voditi EU klubove. Odabrani profesori će proći trodnevnu teorijsku i praktičnu obuku o tehnikama debatovanja i nenasilnoj komunikaciji.

EU klubovi će se sastajati jednom nedjeljno i raditi do kraja drugog polugodišta. Svih šest klubova radiće po istom programu, da bi se u periodu ljetnjeg raspusta održao završni seminar i debatni turnir. Pored odabranih profesora radu EU klubova doprinijeće i vršnjачki edukatori, koji su prošli obuku na zimskoj školi u Tivtu od 17–21. decembra 2005. godine.

U OVOM BROJU PREPORUČUJEMO:

MASTER IN EUROPEAN INTEGRATION AND REGIONALISM

The programme targets mainly civil servants, lawyers, economists, social scientists and people working for non-governmental organisations; and journalists and teachers.

The first module (in Bolzano) on The Enlarged European Union and Its Regions will explore the development of federalism in the history of European integration and processes of Eastern enlargement as well as on the position of Turkey and the Western Balkans.

The second module delivered by EIPAs Antenna in Luxembourg on European Union Law with the aim of attaining two principal aims: to provide a comprehensive view of the constitutional organisation of the European Union and to introduce fundamental concepts of European Union law. The third module (in Graz) will be on Political Economic Aspects of Regionalism. The fourth module in Barcelona would focus on Regional and Social Cohesion.

The last module (in Bolzano) will deal with the complexities of Cultural Diversity and Minority Protection in Europe, mainly through discussion of the international and interregional protection mechanisms of the European Union, United Nations, OSCE and Council of Europe with leading experts from these organisations.

The application process will start on 1 March 2006, with the deadline for applications for the academic year 2006/ 2007 being 31 May 2006.

Applications for participation in individual modules may be lodged until 2 weeks before the module will take place. The first module of the academic year 2006/2007 will

start on **28 August 2006**. Further information about the overall programme as well as the application form can be found at:

<http://www.eurac.edu/meir>

and/or by contacting: Peter Goldschmidt, Senior Lecturer, Head of Unit ad interim, European Centre for Judges and Lawyers (EIPA Antenna Luxembourg), Member of Executive Board M.E.I.R.; E-mail: p.goldschmidt@eipa-nl.com

MASTER OF EUROPEAN STUDIES, K.U.LEUVEN, BELGIUM

It is a one-year full-time (or two-year part-time), interdisciplinary course of study that prepares students for professional careers in international governmental and non-governmental organizations. The Master of Arts in European Studies is an interdisciplinary course of study which addresses the need for student to meet and understand the complex and changing realities of European politics, economics and culture in the 21st century. Students

trained in the MA programme will be well equipped to go on to academic research interests centring on Europe or professional career opportunities with a European focus. More information could be found on <http://www.kuleuven.be/maes/>

OLD EUROPE, NEW EUROPE, NON EUROPE SUMMER COURSE, SWEDEN

This is a summer course offered at the øresund Summer University during the period July 31st – August 17th 2006. The course, "Old Europe, New Europe, Non Europe – Re-shaping the European Union at the beginning of the 21st century", deals with the impact of the entry into the EU of some of the former communist states, as well as with the influence of new neighbourhoods on the politics of the EU. <http://www.summeruniversity.org/sw10937.asp> The course is free of cost and funding for living expenses could be obtained via the Swedish Institute (www.si.se)

"EUROPEAN INTEGRATION" SUMMER SCHOOL NORWAY 2006

June 19 – August 11

The aim of the European Integration Summer School is to provide students with empirical updated knowledge and new analytical models of the economic, political and social integration of Europe. It brings together leading academics from the disciplines of political science, law, economics and cultural studies to reflect on the key theoretical and policy issues arising from the new phase of integration in Europe. Deadline: within 15 April
<http://www.hia.no/oksam/europa/english.html>

ICG INTERNSHIP

The International Crisis Group is seeking an intern to work at its Brussels headquarters from the beginning of July 2006 for six months supporting the Research Department

and the Office of the President. The internship would suit a candidate with a recent graduate degree in international relations, conflict studies, government or similar.

If you wish to apply please send your CV and cover letter to Anna Osborne. The deadline for receipt of applications is Friday 12 May. Telephone interviews will take place at the beginning of June.

<http://www.crisisgroup.org/home/index>

ERASMUS MUNDUS MASTER COURSE EURO CULTURE

Open to students who have successfully completed three years of university studies.

The load of the programme is 90 ECTS (European Credit Transfer System) points (at Palacky University Olomouc 120 ECTS points) which represents 16 (at Palacky University 20) months of full time study. It is conducted jointly by eight renom-

ned European universities which provide double degrees (MA in Euroculture).

Several scholarships are available:

1. Erasmus Mundus Scholarships (ERASMUS MUNDUS is The European Community Action programme for the enhancement of quality in higher education and the promotion of intercultural understanding through co-operation with third countries).
2. for Czech and Palacky University students
3. for students from developing countries or countries undergoing economic or social transformation (the scholarships will cover tuition, basic board and accommodation – 6000 CZK/month)

The deadline for applications is:

– December 31st 2005 for candidates applying for Erasmus Mundus scholarships.

– March 31st 2006 for the other candidates.

Contact: Radmila Slabakova,

e-mail: slabak@ffnw.upol.cz

Website: www.euroculture.upol.cz

SUMMER SCHOOL – EUROPEAN DECISION- MAKING PROCESS, BRUSSELS AND VIENNA

Summer school jointly organised by the Institute for European Studies of the Vrije Universiteit Brussels, the Diplomatic Academy of Vienna and the University of Vienna, Dates: Monday 10 – Saturday 22 July 2006
Website: <http://www.ies.be/summerschool/>

Deadline for registration: 5 May 2006.

EIC Bilten je elektronski časopis koji izlazi u sklopu EIC programa, a uz podršku fondacije Friedrich Ebert.

Izdavač je Centar za građansko obrazovanje.

Urednik: Neđeljko Rudović; Uređivački kolegijum: Vera Šćepanović, Daliborka Uljarević; Tehnički urednik: Blažo Crvenica

Lektura: Sanja Mijušković; Lektura engleske verzije: Maja Mugoša; Prevod: Vera Šćepanović

Njegoševa 36 / I

Tel / fax: 081 / 665 - 112, 665 - 327

E-mail : eicbilten@cg.yu

EIC Bilten možete preuzeti na www.cgo.cg.yu